

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

Työnhakijoiden aktivointi ja säännöllinen kohtaaminen ovat kannatettavia asioita. Hallituksen esitysluonnos vaikuttaa kuitenkin varsin monimutkaiselta toimeenpanna niin työnhakijoiden kuin viranomaisten osalta. Lisäksi hallituksen esityksessä on puutteellisesti arvioitu mallin vaikutuksia työllisyydenhoidon järjestelmiin ja palveluiden käyttöön.

Miten hyvin pohjoismainen malli vastaa työmarkkinoiden keskeisiin haasteisiin: työpaikkojen ja työvoiman kohtaanto-ongelma, kasvava pitkäaikaistyöttömyys ja rakenteellinen työttömyys, jossa korostuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen tarve.

Työllisyyden parantamiseksi ei riitä yksin työhallinnon palveluprosessien muuttaminen vaan siihen tarvitaan kokonaisvaltaisempaa uudistamista eri toimijasektoreilla. Työttömän asiakkaan alkukartoituksen merkitys on suuri mutta yhtä suuri merkitys on sillä, että asiakas pääsee joustavasti ja nopeasti työttömien terveystyöpalveluihin. Monialaisen työn tukirakenteet tulisi saada kuntoon.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

-

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

Esityksen vaikutukset viranomaistoimintaan on analysoitu puutteellisesti. Nyt on valmisteilla niin suuri muutos työvoimapalveluiden ydinprosessiin, että vaikutusten arviointi pitäisi olla laajempaa. Esimerkiksi ostopalveluiden lisääntyvään tarpeeseen ja siihen liittyvän hankintatoiminnan vaikutukset ELY-keskusten toimintaan. Jo aikoinaan määräaikaishaastattelujen lisääminen toi nopeastikin kiinnostusta palveluihin osallistumiseen. Kun on palveluihin kysyntää, niin pitäisi lisätä myös palveluiden tarjontaa.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

Työnvälitys tulisi olla edelleen toiminnan keskiössä. Jo nyt ja etenkin tulevana vuosina työvoiman saatavuus vaikeutuu. Työvoimaviranomaisten (valtion ja kuntien) tulisi pitää työpaikkojen ja työvoiman kohtaannon edistäminen avaintehtävänä. Esitysluonnoksessa on vaara, että nämä tehtävät jäävät taka-alalle, kun käynnistyy massiivinen haastattelukierros, joka kaikkine aikatauluineen ja vaatimuksineen vaikuttaa sekavalta hahmottaa. Työtarjouskäytäntöjen muutokset eivät välttämättä tue kohtaanto-ongelman ratkaisemista. Jo nyt kuntien työllisyyskokeilujen aktiivisuus työ- ja koulutustarjoustensa teossa on ollut huomattavasti heikompaa kuin TE-toimistojen. Hallituksen esitysluonnoksessa työnantajien palvelun kehittäminen on unohdettu.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Pohjoismaisen mallin myötä työllistymistä edistävien palvelujen kysyntä tulee kasvamaan erityisesti työmarkkinavalmiuksien kehittämisen osalta. Tällöin on kyse kuntoutus-, sosiaali- ja terveystarjoamista, jotka jo nykyäänkin pystyvät heikosti vastaamaan tarpeeseen. Jatkossa erityisesti työkyvyn arviointipalveluihin tulisi ohjata asiakkaita tehokkaammin. Samoin kuntien tarjoamat työttömien lakisääteiset terveystarkastukset tulisi toteuttaa lain edellyttämässä laajuudessa. Nyt terveystarkastusten osalta on suuria kunnittaisia eroja. Jos polun alkupää ei toimi, ei myöskään synny polkua työllistymiseen. Nämä palveluiden kysyntään liittyvät asiat tulisi hallituksen esityksessä huomioida laajemmin.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?

Työnhakijoiden haastattelujen ja palvelutarvearvioinnin lisääminen on kannatettavaa, erityisesti työttömyyden alkuvaiheessa. HE:n tavoitteet ovat oikeasuuntaisia. Suurin haaste tulee olemaan siinä, että nyt esitetty pohjoismainen malli on työnhakijoille ja työvoimaviranomaisille monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava monine erilaisine käsitteineen ja reunaehtoineen. Jotta asetettuihin toiminnallisiin tavoitteisiin päästäisiin, tulisi mallia yksinkertaistaa. Erilaisiin tulkintoihin ja soveltamiseen tullaan todennäköisesti käyttämään runsaasti hallinnollista työtä. Lisäksi työnhakijoiden yhdenvertaisuus ja tasapuolinen kohtelu vaarantuu, kun lainsäädäntöä tulkitsee jatkossa pahimmillaan noin 300 toimijaa. Tällä hetkellä toimijoita on 15 TE-toimistoa ja 25 kuntakokeilun aluetta.

Haastattelut

Alkuhaastattelun ja kolmen kuukauden välein toteutettavan työnhakukeskustelun järjestäminen paikan päällä työ- ja elinkeinotoimistossa on kannatettavaa. Lain perusteluissa määritellyt huomioon otettavat seikat haastattelun järjestämisessä ovat riittäviä. Muut haastattelut tulisi voida toteuttaa joustavasti etänä tai paikan päällä TE-toimistossa: Monikanavaisuuden mahdollisuudet olisi hyödynnettävä tehokkaasti. Varsinkin palveluissa olevien kohdalla tämä on tärkeää, koska koulutuksessa saatetaan olla kaukana kotipaikkakunnalta. Palveluprosessin tuloksellisuuden kannalta olisi toivottavaa, että henkilöasiakas voisi aina asioida saman TE-toimiston asiantuntijan kanssa. Erityisesti henkilöasiakkaat ovat tätä asiakaspalautteissa toivoneet.

Osa täydentävistä työnhakukeskusteluista voitaisiin esityksen mukaan toteuttaa ostopalveluna. Tätä pidetään kannatettavana. Ostopalveluina tehtävät työnhakukeskustelut olisi kuitenkin syytä toteuttaa osana muuta palvelua kuten työnhaku-, ura- tai työhönvalmennuksia sekä työvoima- ja kotoutumiskoulutuksia. Irrallisina toteutuksina ne eivät palvele tarkoituksiaan. Lisäksi hallituksen esityksessä pitäisi tarkemmin määritellä millaisia haastatteluja ostopalveluna voidaan järjestää, mutta varsinaisen palvelun (esim. uravalmennus) sisältöihin ei saisi asettaa liian tiukkoja vaatimuksia.

Valmistelussa tulisi kiinnittää huomiota myös asiakasta koskevien tietosuojasioiden vaikutuksesta palveluprosessiin. Kuinka asiakkaan palveluprosessia ja sen etenemistä koskevien tietojen siirto palveluntuottajien sekä viranomaisten kesken toteutetaan tietosuojalainsäädännön mukaisesti?

Palvelutarpeen arviointi

Alkuvaiheessa on erityisen tärkeää, että osataan tunnistaa asiakkaan osaaminen ja jäljellä oleva työkyky. Puheeksi ottamisen merkitys korostuu. TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeilujen tulisi ohjata enemmän työnhakijoita työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin ja muihin asiantuntija-arviointeihin palvelutarpeen selvittämiseksi. Tätä palvelua käytetään nykyään heikosti.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?

TE-toimiston osalta tulee olemaan haastavaa toimeenpanna se, että kolmen kuukauden tarkastelujaksojen aikana tulee TE-toimiston tarjota hakijalle kolmea yksilöityä koulutusalaan liittyvää ja koulutusalaan tukevaa työpaikkaa. Jo pelkästään koulutuksessa olevien asiakastilanteiden seuraaminen tuottaa runsaasti lisätyötä. Koulutuksen järjestäjän tueksi opiskelijoiden työllistymisen edistämiseksi voidaan ja voitaisiin hankkia erilaisia muita tukipalveluja, kuten valmennuspalveluita.

Työhönvalmennuksessa olevien kohdalla työnhakukeskusteluiden järjestäminen ei ole järkevää, koska työhönvalmennusprosessi pitää sisällään jo samat intensiiviset elementit kuin haastatteluissa tavoitellaan. Tämä ei tuo mitään lisäarvoa prosessiin.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Työnhakuvelvollisuuden asettaminen on periaatteellisesti kannatettavaa ja saattaa lisätä työllisyysvaikutuksia. Työnhakuvelvollisuuden asettaminen ei kuitenkaan ratkaise työmarkkinoiden keskeisintä ongelmaa eli työtä hakevien ja työpaikkojen kohtaamista. Työnantajien ja yritysten mahdollisuudet saada työvoimaa heikentyvät, jos työtarjousten velvoittavuus tulee vasta 6 kk:n jälkeen. Työ- ja elinkeinotoimistot ovat työtarjousten ja ehdolle asettelujen kautta palvelleet kaikkia työnantajia ja yrityksiä tasapuolisesti. Aktiivinen julkinen työnvälitys tulee tämän uudistuksen myötä heikkenemään.

Työnhakuvelvollisuuden asettaminen myös palkkatukityössä olevalle kuukautta ennen palkkatukijakson päättymistä, edistää palkkatukityössä olevan jatkotyöllistymistä.

Seurantajärjestelmä tulee pohjautua verkkopalveluun, joka kommunikoi työnvälityksen asiakastietojärjestelmän kanssa.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuus on esitykseen kirjoitettu epäselvästi ja tulkinnanvaraisesti. Onko esityksessä huomioitu erilaiset tavat suorittaa työvoimakoulutusta joko OKM:n tutkintotavoitteisena valtionosuuskoulutuksena tai TEM:n rahoittamana täydennys- ja jatkokoulutuksena? Maininta siitä, että työnhakijalla olisi pätevä syy jättää hakematta tai kieltäytyä työ- ja elinkeinotoimiston osoittamaa työpaikka, jos työn vastaanottaminen johtaisi koulutuksen keskeyttämiseen oppilaitoksesta johtuvasta syystä ei avaudu perusteluista.

Vastuu koulutuksessa olevien työllistymisen tukemisesta tulisi olla koulutuksen järjestäjällä. Asiakkaalla tulisi olla rauha opiskella ilman työnhakuvelvoitetta mutta koulutuksen loppupuolella (esim. 3 kk ennen koulutuksen päättymistä) tulisi koulutuksen järjestäjän antaa intensiivinen tuki asiakkaan työllistymisen edistämiseksi. Työnhakuvelvollisuus ja työ- ja elinkeinotoimiston työtarjoukset tulisi koulutuksessa oleville ajoittaa vasta koulutuksen loppuvaiheeseen. Työllistymisen tueksi voitaisiin räätälöidä erilaisia tukitoimenpiteitä ja palveluja.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käyttöönotto tulee aiheuttamaan isoja muutoksia TE-toimistojen asiakastietojärjestelmään. Uusi järjestelmä oli tarkoitus ottaa käyttöön toukokuussa 2022, mutta nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys siirtää uuden järjestelmän käyttöönottoa hamaan tulevaisuuteen. Nykyinen järjestelmä on vanha ja sitä ei ole kehitetty vuosikausiin, joten sujuva asiakastietojen käsittely vaarantuu ja tuo lisää manuaalista työtä asiakaspalveluvirkailijoille. Hallituksen esityksessä tulisi paremmin huomioida tämän vaikutukset palvelumallin käyttöönottoon.

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

-

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

On järkevää, että muutosten voimaantuloa siirretään toukokuuhun 2022, koska mm. henkilöstöressurssien lisäämistä hallintoon hankaloittaa monimutkainen ja pitkä rekrytointiprosessi.

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisjärjestyksestä?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Aaltonen Jari
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus - Työllisyys ja osaaminen yksikkö